

เหตุที่ออก

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนโต

ถาม-ตอบ ปัญหาธรรม วันที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๕๒

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองขาว อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

จะพูดเรื่องแนวปฏิบัตินะ แนวปฏิบัติ! ถ้าแนวปฏิบัติ ตามที่ครูบาอาจารย์ของเราปฏิบัติ เห็นไหม เราต้องทำความสงบของใจ ครูบาอาจารย์ทุกองค์ที่ปฏิบัติได้มาจะบอกว่า ต้องทำความสงบของใจให้ได้ก่อน ทีนี้พอทำความสงบของใจให้ได้ก่อน เราก็พยายามจะทำความสงบกัน พอเราทำความสงบกัน นี่ความสงบมันทำไม่ได้ง่าย

ธรรมดานี้ของมันมีอยู่นะ อย่างเช่น! อย่างเช่นโดยปกติเราเนี่ย พวกเราเนี่ยมีสมาธิอยู่แล้ว เราจะบอกประจำว่าพวกเราเนี่ยมีสมาธิอยู่แล้ว ถ้าไม่มีสมาธิเนี่ย พวกเราเนี่ยเสียสติไปเหมือนคนบ้า นี่มีสมาธิอยู่แล้ว สมาธินี้เป็นสมาธิของปุถุชน

ทีนี้เป็นสมาธิของปุถุชน เห็นไหม คนที่มีสมาธิดี คนที่มีเขาว์ปัญญาดี ดูเขาทำงานสี งานของเขาประสบความสำเร็จนะ เขาจะตั้งสติของเขาดี เขาทำงานของเขาดี แต่คนสมาธิสั้นมันจะมีความจุนเจียว ทำอะไรไม่ได้ตั้งใจก็จุนเจียว.. จุนเจียว นั่นเพราะสมาธิเขาสั้น

นี่ของอย่างนี้ถ้าเป็นเวรเป็นกรรม เวรกรรมเราก็บอกว่าเวรกรรม เวรกรรมนี้มันเป็นสิ่งที่ว่ามันพิสูจน์ไม่ได้ แต่คำว่าเวรกรรมนี้มันอยู่ที่ในปัจจุบันที่เราสร้างมา คือว่าเราเคยได้สร้างอย่างไรมา เราสร้างสติมา ดูสิอย่างพวกฤๅษีชีไพร เห็นไหม พระในสมัยพุทธกาล พระสันตกายนี้สงบเสงี่ยมมาก จนพระบอกว่านี่เป็นพระอรหันต์นะ

พอคิดว่าเป็นพระอรหันต์ก็ไปถามพระพุทธเจ้าว่า พระองค์นี้เป็นพระอรหันต์หรือเปล่า พระพุทธเจ้าบอกไม่ใช่! พระองค์นี้ไม่ใช่พระอรหันต์หรอก เขาสงบเสงี่ยมมาก เขาสติพร้อมอยู่ตลอดเวลาเลย พระพุทธเจ้าบอกนี่อดีตชาติเคยเป็นเสือ เป็นราชสีห์มา ๕๐๐ ชาติ นึง... สตินี้ดีมาเลย ๕๐๐ ชาติ

นั่งนี้สงบเสงี่ยมมากเหมือนพระอรหันต์เลยนะ จนพระเข้าใจว่าเป็นพระอรหันต์นะเลยไปถามพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าบอกไม่ใช่หรอก สันตกายนี้แต่เดิมเขาเป็นราชสีห์ เขาเป็นเสือมา พวกนี้สติจะดี แล้วพอมานั่งสติเขาดีมาก แต่เขาก็ไม่ได้อะไรเลยเห็นไหม จนพระพุทธเจ้าเทศน์สันตกาย ให้ค้นคว้าในเรื่องของกาย เอาสติปัญญานั้นมาค้นคว้าเรื่องของกาย จนเป็นพระอรหันต์เลย

นี่ใจสิ่งที่ว่าเป็นเวรเป็นกรรม หมายถึงว่าสติมันสั้น สติสั้นนี้เพราะว่าเราทำอะไรมา เราเคยสร้างมา ถ้าเราทำคุณงามความดีของเรา เราประพฤติปฏิบัติมา เรามีสติมา สติมันจะดีขึ้น พอสติดีขึ้น เวลาทำสมาธิทำความสงบมันก็ทำได้ง่าย ทีนี้การทำความสงบนี้เห็นไหม “ปฺรชฺชน.. กัลยาณปฺรชฺชน”

ในการปฏิบัติมันมีปฺรชฺชน! ปฺรชฺชนคือคนหนาด้วยกิเลส... กัลยาณปฺรชฺชน เห็นไหม เป็นปฺรชฺชนเหมือนกัน กัลยาณปฺรชฺชน เป็นกัลยาณชนที่ทำความสงบของใจได้ดีใจ ใจสงบ! ใจสงบนี้ กัลยาณปฺรชฺชนนะมันตัดรูปรสกลิ่นเสียงได้ เข้าใจควบคุมรูป รส กลิ่น เสียงของตัวเองได้ คือเสียงกระทบใจ รูป รส กลิ่น เสียงที่มันกระทบเรา นี่เราจะควบคุมได้ง่าย พอควบคุมได้ง่าย เราก็ทำจิตใจให้สงบได้ง่าย

พอทำจิตใจสงบได้ง่าย คนที่จิตใจสงบใช้ไหม อย่างเช่นพวกเรานี้ไม่มีงานทำเลยทุกอย่างเราทำเสร็จหมดแล้ว กระบวนการเราเสร็จหมดแล้ว เราจะทำอะไรเราสะดวกไหม แต่ถ้าเรามีหน้าที่การงาน ละล้าละลังไปหมดเลย เราทำอะไรเราทำไม่ถนัดหรอก

นี่ก็เหมือนกัน กัลยาณปฺรชฺชนมันตัดรูป รส กลิ่น เสียง นี่เป็นคนที่มีจิตมันคง... มีจิตมันคง เห็นไหม ถ้าออกรู้กาย เวทนา จิต ธรรม จะเป็นโสดาปัตติมรรค นี่ขั้นตอนของการกระทำมันเป็นแบบนี้

จากปฺรชฺชน ถ้าทำจิตสงบก็เป็นกัลยาณปฺรชฺชน.. กัลยาณปฺรชฺชนถ้าจิตออกรู้นี้มันก็เจริญโสดาปัตติมรรค.. โสดาปัตติมรรค มันก็จะไปเป็นโสดาปัตติผล.. พอโสดาปัตติผลมันก็จบแล้ว ขั้นตอนมันก็จบแล้ว พอขั้นตอนจบเราจะเดินต่อไป มันจะเป็นสกิทาคามีมรรค... พอถึงสกิทาคามีผล ขั้นตอนมันก็จบอีกแล้ว เราจะเดินต่อไปก็จะเป็นอนาคามีมรรค.. ผลของมันก็เป็นอนาคามีผล แล้วก็อรหัตมรรค

นี่มันคู่ไ้ระหว่างเหตุและผล.. เหตุและผล.. เหตุและผล แล้วเหตุและผลแต่ละขั้นตอนมันก็หยาบละเอียดแตกต่างกันไป ฉะนั้นถ้าทำจิตสงบนะ ถ้าทำจิตสงบ คนที่จิตสงบนี้มันจะไม่พูดอย่างนี้

แล้วอย่างที่เขาพูดกัน เห็นไหม นี่สิ่งที่เขาพูดไปนะ “สติมันจะเกิดขึ้น... นี่พอจิตปล่อยปั๊บสติเกิดเอง พอจิตปล่อยปั๊บสติเกิดเอง.. สติจะเกิดของมันเอง นี่มันจะโล่งมันจะโปร่ง สติเกิดเอง นี่สัมมาสมาธิเกิดเลย.. ถ้าจิตตั้งมันอยู่แล้ว นี่จิตปลอดโปร่ง สัมมาสมาธิจะเกิดเลย”

คำว่าเกิดเลย นี่มันเหมือนเกิดที่ไม่มีเหตุมีผลไง คำว่าเกิดเลย ทุกอย่างมันจะเกิดเลย ทุกอย่างมันจะเป็นไปโดยที่มันจะเป็นเอง มันก็เหมือนกับสิ่งที่มันมาที่ไม่มีเหตุมีผล มันลอยมาจากฟ้า คนที่ลอยมาจากฟ้านี้แสดงว่าคนไม่เคยทำ อย่างพวกเรานี้ะทุกอย่างเงินทองนี้ไม่มีลอยมาจากฟ้าใช่ไหม เงินทองนี้เราต้องทำมาหากิน เราต้องทำงานของเราเราถึงจะได้เงินของเรามา

สติก็เหมือนกัน สติปัญญาที่เราจะได้มา นี่เราทำของเรา เราต้องทำเราต้องหา เราต้องสร้างมา เราต้องทำมา มันถึงจะเป็นไป มันจะลอยมาเองไม่ได้หรอก ถ้าลอยมาเอง มันก็เหมือนที่ว่าพัฒนาการของมัน คือธรรมชาติของมันไง เดี่ยวเราก็ฟังชาน จิตเราเดี๋ยวก็หยุดนิ่ง เดี่ยวจิตเราก็มีความคิด เห็นไหม นี่มันเป็นไปเอง โดยธรรมชาติของมัน แต่พอเรามีสติมาควบคุมมัน เรามีสติมาควบคุมหัวใจของเรา ให้มันเป็นเส้นตรง เป็นเส้นตรงแล้วให้เส้นตรงนี้มันเดินไปได้ ถ้าเส้นตรงนี้เป็นประโยชน์แล้ว เส้นตรงนี้จะเอาไปทำงานอย่างอื่นอีกต่อไป

แต่เขาบอกว่า “มันจะเป็นไปเอง.. มันจะเป็นไปเอง” เพราะคำพูดว่า

ประเด็น : พอจิตปล่อยปั๊บ สติก็จะเกิดเอง อันนี้มันเป็นคำสอนของเขา แล้วมันก็จะมาฟุ้งไง ถ้าร้องน้ำ ความคิดของใครเริ่มต้นอย่างใด มันจะเป็นไปตามความคิดแนว นั้น พอปล่อยปั๊บสติจะเกิดเอง แล้วพอจิตส่งออก เห็นไหม

ประเด็น : จิตส่งออกนี้มันเป็นไปไม่ได้ มันไม่น่าจะมีจิตส่งออก! มันไม่น่าจะมีจิตส่งออก... นี่ความเห็นของเขานะ จิตส่งออกน่าจะเป็นจิตที่ส่งออกนอกคืออาการของจิตที่

มันตั้งมันอยู่ที่รู้อารมณ์ เห็นไหม นี่ไงเพราะเขาไม่เคยเห็นจิตใช้ไหม พอจิตส่งออกเขาก็บอกว่า “จิตส่งออกคืออาการของจิตที่ไปตั้งมันขณะรู้อารมณ์”

หลวงพ่ : คำว่ารู้อารมณ์เป็นความคิดใจ พอคำว่ารู้อารมณ์ ก็เขาบอกว่านั้นคือจิตส่งออก เห็นไหม เพราะว่าจิตไม่สงบ เขาไม่เคยเห็นความสงบของจิต

นี่พ้ออาการความคิด นี่เขาไปดูที่ความคิดกัน ก็ความคิดเกิดดับ แล้วพ้อความคิดเกิดดับ เขาว่าสิ่งนั้นคือธรรมะ... เขาไม่ได้ว่าจิตสงบนะ! เขาว่าเป็นธรรมะเลย พอมันเกิดดับนี่ดูไปเรื่อยๆ ดูไปเรื่อยๆ... ดูไปเรื่อยๆ เพราะอะไร เพราะดูสภาวะธรรม! จนมันจำสภาวะธรรมนั้นได้! พอมันจำสภาวะธรรมนั้นได้ละ มันรู้ตามสภาวะธรรมนั้น มันก็เป็นปัญญาขึ้นมา

นี่ความเห็นครั้งแรกมันผิดมาแต่แรก... พ้อความเห็นผิดมาแต่แรก นี่ความเข้าใจต่างๆ คือต้นมันผิดใจ มันก็ทำให้ผิดกันไปหมดเลย พ้อผิดกันไปหมดเลย แล้วพ้อความผิดอันนั้นมันเป็นผิดไป นี่ความรู้เห็นมันผิดไป แล้วที่มันร้ายกาจใจ

ดูตัวอย่างนายกรัฐมนตรี เห็นไหม เวลาทำความผิดแล้วนี่บอกว่าตัวเองไม่ผิด รัฐธรรมนูญมันผิด ต้องไปแก้ไขรัฐธรรมนูญไง เพราะรัฐธรรมนูญนั้นมันให้โทษใช้ไหม รัฐธรรมนูญนั้นมันมีผลบังคับใช้ เราทำความผิดแล้วเราต้องผิด

อันนี้ก็เหมือนกัน เราดูจิต.. ดูจิต พอดูไปดูมานะ หลวงปู่คุณฝัฒน... จะไปแก้ที่รัฐธรรมนูญกันนะ นี่รัฐธรรมนูญผิดอีกแล้ว

ประเด็น : “จิตส่งออกเป็นสมุทัยนั้น! น่าจะคลาดเคลื่อนจากสภาวะธรรมที่หลวงปู่คุณฝัฒน เพราะจิตจะเป็นตัวสมุทัยนั้นเป็นไปไม่ได้! จิตเป็นวิญญูณขั้น จักอยู่กองทุกข์ไม่ใช่ตัณหา... ไม่ใช่ตัณหาอันเป็นตัสมุทัย”

หลวงพ่ : ทำไปทำมามันจะไปแก้ตัวรัฐธรรมนูญกันนะเนี่ย ใอนันมันจะไปแก้รัฐธรรมนูญ ใอนันมันจะไปแก้คำสอนของหลวงปู่คุณฝัฒน นี่เขาไปแก้คำสอนของหลวงปู่คุณฝัฒนแล้ว “ว่าจิตส่งออกไม่ได้.. การส่งออกของจิตคืออารมณ์ต่างหาก” นี่มันจะไปแก้รัฐธรรมนูญกันแล้วนะ

นี่ทางโลกนะ พอเขาผิดพลาดขึ้นมาเขาไม่ยอมรับว่าเขาผิด เขาจะไปแก้รัฐธรรมนูญ เพราะรัฐธรรมนูญนั้นมันให้โทษ ให้ผลกับเขา เพราะเขาทำผิดมาแล้ว

อันนี้เวลาสอนผิดขึ้นมาจะ ไปแก้ไขที่รัฐธรรมนูญ จะไปแก้ไขที่คำสอนของหลวงปู่ดูลย์ ไม่แก้ไขที่ตัวเอง ถ้าไม่แก้ไขที่ตัวเอง คือตัวเองไม่เข้าใจ ตัวเองเข้าใจไม่ถึง ตัวเองเข้าใจไม่ถึง ตัวเองทำผิดรัฐธรรมนูญ... รัฐธรรมนูญคือความจริง!

ฉะนั้นถ้าเราจะเอาจริงเอาจัง นี่พอเราจะทำกันมันก็เป็นอย่างนี้ เวลาในการปฏิบัติ นะ ครูบาอาจารย์ของเราที่ท่านทำของท่านมา ท่านทำจริงของท่านมา เวลาพูดถึงการฆ่ากิเลสมันไม่ใช่ฆ่าง่ายๆ การฆ่ากิเลสนี้แสนยาก งานทางโลก งานต่อผู้ขนาดไหน เขายังต่อสู้ของเขามา

คนที่มีความวิริยะอุตสาหะ เห็นไหม คนที่มีฐานะ ส่วนใหญ่จะบอกเลยว่าเขาทำงานด้วยความตั้งใจของเขา เขายืนยันเพียรของเขา เขามีความอดทนของเขา เขาไม่ท้อแท้ของเขา เขามีอุปสรรคเขาจะแก้ไขของเขา คนๆ นั้นจะประสบความสำเร็จ

นี่ส่วนใหญ่ที่เขาทำธุรกิจประสบความสำเร็จเพราะไม่ท้อแท้! ไม่ท้อแท้ ไม่อ่อนแอ จะต่อสู้จะเข้มแข็ง แล้วเขาจะประสบความสำเร็จของเขา มันจะมีอุปสรรคใหม่ ... มี! อุปสรรคมีทุกคน มีอุปสรรคด้วยกันทุกๆ คน

คนหนึ่งมีอุปสรรคแล้วไม่ท้อแท้ ต่อสู้... ไอ้ของเรามีอุปสรรคแล้วเราก็อ้อแท้ ท้อถอย แล้วเราก็กองรวมกัน รอให้คนอื่นบอกที่ง่ายๆ ใจ เราก็กองรวมกันว่าเราต้องการความสะดวกสบาย แล้วพอคนมาเสนอทางสะดวกสบายเราก็กองรวมกันแล้ว คนที่เขาประสบความสำเร็จละ เขาประสบความสำเร็จเพราะการกระทำของเขา เขาไม่ท้อแท้ เขามีความมั่นคงของเขา เขามีคุณพินิจของเขา เขาต่อสู้ของเขา ทุกข์ทนเข็ญใจนะ เขาพยายามต่อสู้ของเขา เขาประสบความสำเร็จของเขามาได้ เพราะการกระทำของเขา

ไอ้เรานี้ พอเราประสบอุปสรรคปั๊บเราก็อ่อนแอ พอเราอ่อนแอขึ้นมา แล้วมีคนคอยจะชี้นำ เหมือนรัฐบาลเลยเอาเงินมาแจก รอแต่เชื้คช่วยชาติไป ถึงเวลาก็รอเชื้คช่วยชาติ ง่ายๆ ง่ายๆ ใจ แล้วก็จะเอาเชื้คช่วยชาติกัน

เชื่อกับชาตินะ เราไม่ได้หาเอง.. เราไม่มาหาเอง เราไม่มีเงินใช้ตลอดไป เชื่อกับชาติก็ขอให้เขามาช่วย รอให้เขามาแจก พอเขาแจกเสร็จเราใช้หมดแล้ว เราจะเอาอะไรไปใช้ แต่เวลาปฏิบัติเอง นี่เราต้องทำของเราเองทั้งนั้น ถ้าเราทำของเราเองขึ้นมา เห็นไหม

นี่ความสงบของใจ! เราต้องทำความสงบของใจ ถ้าความสงบของใจนี้มันทำได้ยาก เหมือนกับเราประกอบธุรกิจของเรา เราพยายามทำผลงานของเรา เราต้องทำได้ยาก ครูบาอาจารย์ที่ท่านปฏิบัติมา ท่านจะรู้ของท่านอย่างนั้นว่ามันทำได้ยาก ถ้ามันทำไม่ได้ยาก พระพุทธเจ้าไม่ท้อใจ

พระพุทธเจ้านี้สร้างมา! สร้างมาเพื่อที่จะเป็นผู้สอน สร้างมาเป็นครูบาอาจารย์ สร้างมาที่จะรู้สัตว์ขันธ์ แต่เวลาตรัสรู้ขึ้นมาแล้ว โอ้โฮ.. แต่ก็ต้องทำ ก็ต้องสอน เวลาสอนแล้วเห็นไหม เล็งญาณ นี่ไม่ใช่ว่านั่งอยู่ที่นี่ทั้งหมด แล้วทุกคนจะได้เป็นพระอรหันต์หมดเลย ไม่ใช่! พระพุทธเจ้าเล็งญาณก่อนนะ จิตของใครสมควร จิตของใครมีอำนาจวาสนา

มีอำนาจวาสนาก็เหมือนกับคนคอเดียวกันไง พอคุยสิ่งใดแล้วมันจะคุยด้วยความเข้าใจ พูดสิ่งใดแล้วมันเห็นตาม แต่ถ้าเป็นคนละคอกัน เวลาครูบาอาจารย์ท่านบอกให้ทำอย่างนี้นะ โอ้เราก็คิดไปนั่น เขาบอกว่ามันจะขึ้นเขา บินขึ้นยอดไม้ โอ้เราก็นึกว่าตกลงน้ำไง เราจะไปหาเพลงตอนนั้นเลย อาจารย์ก็บอกว่า เฮ้ย.. บินเว้ยบิน โอ้เราก็คิดว่าตกลงน้ำ กระโดดลงน้ำ นี่มันไม่ใช่คอเดียวกัน พอไม่ใช่คอเดียวกันมันก็ไปเลย

สิ่งที่เป็นคอเดียวกัน นี่มันต้องมีอำนาจวาสนา เห็นไหม เล็งญาณ... เล็งญาณรู้ว่าสมควรไหม สมควรไหม พระพุทธเจ้าทำขนาดนี้นะ พระพุทธเจ้าไม่ใช่บอกว่าใครก็ได้ทำได้เป็นพระอรหันต์หมด ไม่มี พระพุทธเจ้าไม่เคยสอนนะ พระพุทธเจ้าไม่เคยสอนและพระพุทธเจ้าทำไม่ได้ด้วย

ไม่ใช่พระพุทธเจ้าไม่สอนแล้วพระพุทธเจ้าไม่ทำ แต่พระพุทธเจ้าทำไม่ได้! คือมันเป็นข้อเท็จจริง มันเป็นความจริงอันนั้น เป็นความจริงอย่างนั้น พอเป็นความจริงอย่างนั้นทำไม่ได้ สิ่งที่พระพุทธเจ้าทำไม่ได้ แล้วคนอื่นทำได้ นี่มันน่าเชื่อไหม...

บอกเลยคนที่ท้อถอย คนที่มั่งง่าย คนที่ไม่เอาไหน คนที่นั่งกระดิกเท้าแล้วบอกว่า
จะเป็นพระอรหันต์ คุณกันไปดูกันมาแล้วว่าจะบรรลุธรรม.. นี่มันเป็นไปได้! เพราะมัน
ไปขัดแย้งกับมรรค!

ความเพียรชอบ.. ความวิริยะอุตสาหะชอบ... นี่ในศาสนาพุทธบอกว่าเล็กน้อย
สั้นโดย มีแต่ความพอเพียง ถือแต่ความว่างนี่มันจะไม่เจริญ

ความเพียรชอบ.. ความเพียรนี้ขยันหมั่นเพียรโดยคดโกง โดยการแก่งแย่งกัน อัน
นั้นแหละมันเป็นมิจฉา! ความวิริยะอุตสาหะ... ความขยันหมั่นเพียรในการทำงานที่
ถูกต้องดีงาม อันนี้เป็นมรรค! นี่ความเพียรในหน้าที่การงานของโลกนะ

แล้วความเพียรของเรา ความเพียรในการนั่งสมาธิ นี่คุณทำความสงบแล้วเราได้
สงบไหมล่ะ มันชอบหรือไม่ชอบล่ะ ไม่ชอบเพราะอะไรล่ะ... ไม่ชอบเพราะกิเลสตัณหา
ความทะยานอยากไง บอกนั่งสมาธิมันก็จะเอาสมาธิเลย มันไม่นั่ง มันจะเอาสมาธิเลย พอ
นั่งแล้วก็ว่าสมาธิอยู่ไหน จะคว้าสมาธิเลย

พระพุทธเจ้าไม่ได้สอนอย่างนั้น! พระพุทธเจ้าสอนให้ตั้งสติ พระพุทธเจ้าสอน
ให้พุทโธ “พุทโธคือพุทธานุสติ” พุทธานุสติ... ระลึกพุทโธ พุทโธนี่เป็นสติเป็น
พระพุทธเจ้า พุทธานุสติ... พุทโธ พุทโธ พุทโธ พุทโธนี่

จิต เห็นไหม เราอธิบายประจำ ความคิดของเรานี้มันเป็นความคิดโดยกิเลสตัณหา
ความทะยานอยาก เพราะมันคิดโดยการคาดหมายจินตนาการของตัว “โอ้อโฮ.. นั่งไปแล้ว
วันนี้จะได้นิพพาน... วันนั้นจะได้มัน... วันนี้จะได้” มันจินตนาการไปก่อนแล้ว
เห็นไหม นี่ความคิดนะ ทั้งๆ ที่ตรีกในธรรมะนี้แหละ แต่มันคิดจินตนาการไปก่อนเลย

แต่เรามาพุทโธ พุทโธ.. พุทโธ พุทโธนี่เป็นเนื้อหาสาระ เป็นข้อเท็จจริง พุทธานุ
สติเป็นชื่อขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พุทธะ พุทโธนี่เป็นชื่อขององค์สมเด็จพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้า เราก็ทอดองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไว้เลย เอาจิตเอาใจทอด
องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

พุทโธ พุทโธ พุทโธ พุทโธไปเรื่อยๆ เห็นไหม มันเป็นความคิดสะอาด! เพราะ
จิตของเรานี้มันยังสกปรกอยู่ จิตของเรานี้! จิตของเราที่ว่าทำความสงบของจิต แต่จิตยัง

ไม่สงบ เพราะธรรมชาติของจิต เห็นใหม่ ธรรมชาติของจิตมันเป็นพลังงาน เป็นธรรมชาติของจิต

ที่นี้ธรรมชาติของจิตมันเหมือนสัมกับเปลือกส้มไง ธรรมชาติของจิตมันต้องมีเปลือก เปลือกของมันคือขั้น ๕.. รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ...

นี่คือการสื่อสารสัมพันธ์นี้มันเป็นเปลือก พลังงานคือตัวจิต ตัวจิตคือพลังงาน เห็นใหม่ คำว่าจิตส่งออกเขายังไม่เข้าใจเลย อันนี้ฟังแล้วเศร้าใจ เพราะอะไรรู้ใหม่ เพราะคำว่าส่งออก.. ธรรมชาติเราพูดกันมานานมานานกาล ว่าจิตส่งออก! จิตส่งออก

“คำว่าจิตส่งออก คือพลังงานนี้มันส่งออก” เห็นใหม่ เวลาเราคิดนี้มันส่งออกแล้ว มันพุ่งออกไปแล้ว นี่เวลาคิดว่าเราจะปฏิบัติ เราได้สมาธิ เมื่อนั้นจะได้สมาธิ เมื่อนั้นจะได้ปัญญา... อย่างนี้คือมันส่งออกหมดเลย

ที่นี้ถ้าจะไม่ส่งออกคืออะไร จะไม่ส่งออกก็คือพุทโธ พุทโธ พุทโธ พุทโธ นี่มันส่งออกมาแล้วไง พลังงานนี้มันคลายตัวมาแล้ว มันส่งออกมาแล้ว แต่เรามาพักไว้ที่พุทโธ ใจ เรามาให้มันอยู่ที่พุทโธ พุทโธ พุทโธ เห็นใหม่ พลังงานนี้มันก็เปะอยู่ที่พุทโธ พุทโธ พลังงานนี้มันก็ไม่กระจายไปในอากาศ พุทโธ พุทโธนี่

ที่นี้พุทโธนี่ คำ ๒ คำนี้เห็นใหม่มันปกป้องไว้ เหมือนกับเราเอาภาชนะนี้ใส่น้ำ ภาชนะเปล่ามันก็น้ำหนักอันหนึ่ง พอภาชนะเรามีน้ำ น้ำหนักมันมีเวลาขมก้นก็หนักขึ้นมา พุทโธ พุทโธ นี่พอจิตมันมีพุทโธ พุทโธ พุทโธ นี่ตัวมันเองมันรู้จักตัวมันเอง แต่ด้วยธรรมชาติของมันมันจะส่งออกไง มันกระจายไป เดี่ยวพุทโธก็หาย เดี่ยวพุทโธก็ลืม เดี่ยวพุทโธก็เครียด เห็นใหม่ มันมีน้ำหนักใจ! ในภาชนะนั้นมันมีน้ำบรรจุอยู่ น้ำบรรจุอยู่มันก็ต้องมีน้ำหนักเป็นธรรมดา

พุทโธ พุทโธ พุทโธ พุทโธนี่เห็นใหม่ พุทโธ พุทโธนี่ เพราะว่าพุทโธกับจิตมันเริ่มจะสมานกัน แต่เวลาความคิดปกติเรานี้ว่า “วันนั้นจะได้นิพพาน.. วันนั้นจะได้ธรรมะ .. วันนั้นจะได้ความว่าง” นี่มันคิดไป แล้วมันไปไหนล่ะ มันส่งออกไปหมดใจ

นี่มันไปตามกระแส! ตามกระแสคือน้ำมันไหลลงต่ำ...

ทวนกระแสนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทดน้ำขึ้นสูงใจ ทดน้ำขึ้นภูเขา
ใจ ทดน้ำขึ้นภูเขาทำได้ไหม.. น้ำมันต้องทดยื่น มันพยายามยกขึ้นสูงนี้มันทำได้ แต่จิตนี้
มันใช้สติปัญญาทดยื่นมาเห็นไหม พุทโธ พุทโธ พุทโธ มันจะทดยื่นภูเขา

นี่ทวนกระแสเข้าไปใจ ถ้าทวนกระแสเข้ามานี้จิตมันจะมีพลังงานของมัน เพราะ
ตัวจิตมันหดสั้นเข้ามาเป็นตัวของมัน พุทโธ พุทโธ พุทโธ พุทโธ พุทโธ จนพุทโธไม่ได้
นะ เอ้อะ! เอ้อะ!

ถ้ามันเป็นตัวพลังงาน ไม่มีตัวฉันท์ มันนึกพุทโธไม่ได้! ที่มันนึกพุทโธได้เพราะ
อะไร เพราะพลังงานเห็นไหม พลังงานกับตัวจิตใช่ไหม พลังงาน... แล้วพลังงานนี้มัน
เป็นรูปใช่ไหม มันมีนาม.. นามคือความคิดใจ พุทโธ พุทโธนี้มันคิดอยู่ นี่พุทโธ.. นามรูป
นะพุทโธ พุทโธ พุทโธ พุทโธ... พุทโธจนนามไม่มี มีแต่รูป มันเข้ามาที่ตัวจิตนี้ มันจะ
พุทโธได้ไหม พอพุทโธไม่ได้

นี่ใจ หลวงตาท่านบอกว่าท่านพุทโธจนพุทโธไม่ได้เลย พอพุทโธไม่ได้ก็จะทำ
อย่างไรดีล่ะ ทำอย่างไรดี มันก็อยู่กับพุทโธเลย อยู่กับพุทโธ พอมันเริ่มคลายตัวออกมา ก็
เอาพุทโธยึดใส่มันเลย พอมันมีนาม ก็ว่าพอมันมีความพร่อง มันนึกพุทโธได้ ต้องเอา
พุทโธยึดทันทีเลย พอยึดขึ้นมามันก็กลับมาสงบอีก เห็นไหม แล้วมันก็จะกำลังจะคลาย
ออกมา ก็เอาพุทโธอัดมันเข้าไปอีก อัดเข้าไป ทำจนมันชำนาญใจ เห็นไหม

นี่จิตสงบ! พอมันชำนาญแล้วก็เหมือนเงินเลย สิ้นเดือนก็รับเงินเดือน พอรับแล้ว
เราไม่ใช้เลย เงินเดือน ๒ หมื่นก็เต็ม ๒ หมื่น ไม่ใช้เลย เงินเดือน ๕ หมื่นก็เต็ม ๕ หมื่น
ไม่ใช้เลย

นี่ใจ พุทโธ พุทโธจนมันเต็มของมันเลย ก็เหมือนเงินที่ไม่ใช้เลย อู้ฮู.. เงินเยอะนะ
ไอ้นี้ไม่ถึงเดือนนะเงินหมดแล้ว กู้เขาก่อนเลยนี่ เงินเดือนยังไม่ออกเลยนะ มันไปกู้เขา
ไว้แล้วนะ ถึงเวลาแล้วมันต้องเอาไปจ่ายเขาก่อนเลย

จิตแห่งผาก.. จิตไม่มีพุทโธ.. มันออกหมด! พอจิตออกหมด นี่ใจความสงบของ
จิต! นี่ที่ว่าต้องการความสงบๆ พอจิตมันสงบขึ้นมาแล้ว เห็นไหม นี่ตัวจิตเป็นรูป
ความคิดเป็นนาม พอความคิดเป็นนามแล้วมันหมุนออกไป พุทโธ พุทโธนี้ทำจิตให้สงบ

ถ้าจิตมันสงบมันไม่ต้องสงบถึงที่พูดนี้หรอก ที่สงบอย่างนี้ นี่อัปปนาสมาธิคือตัวจิตเลย มันหยุดของมันเลย นี่คืออัปปนาสมาธิ!

“อัปปนาสมาธินี้ทำงานไม่ได้.. แต่อัปปนาสมาธินี้มันจะเป็นการตรวจสอบ”

เวลาเราสอนนะ... การตรวจสอบหมายถึงว่า เราจิตสงบแล้วเราจะพิจารณากาย เวทนา จิต หรือธรรม คือเราจะออกวิธีการอย่างใด นี่ถ้าเราทำอะไรแล้ว ทำอะไรก็เก้อๆ เงินๆ ทำอะไรก็ก้าวเดินไม่ได้

นี่เราเดินไปไม่ได้ใช่ไหม ทิณี่เราก็ต้องย้อนกลับมา... ย้อนกลับมาถึงอัปปนา คือว่าย้อนกลับมาถึงความสงบเต็มที่เลย แล้วรู้ข้อมูลของเราดู ถ้าถึงข้อมูลอย่างนี้ปั๊บนะ ถ้าออกมาจะ ถ้าพอจิตมันสงบถึงฐานปั๊บ พอมันคลายตัวออกมาถึงอุปจาระ นี่น้อมไปที่กาย ถ้าเห็นกายได้ นั่นล่ะเราทำงานได้ ถ้าน้อมไปที่กาย.. กายมันยังไม่ได้ ทุกอย่างยังไม่ได้ เราต้องรู้ก่อนแล้ว เราจะไปทางจิตหรือไปหานามธรรม คือหาจิตที่มันกระทบ

ความรู้สึกคือธรรมไง.. ธรรมคืออารมณ์ความรู้สึกเรากระทบกับข้อมูล อันนี้จะ เป็น “ธรรมารมณ์” ถ้าเราจับอารมณ์ความรู้สึกเรามาตั้งได้ มันก็เป็นวิปัสสนาเหมือนกัน

“คำว่าวิปัสสนานี้มันได้กาย เวทนา จิต ธรรม”

ทีนี้เราจะวิปัสสนาในข้อมูลใด เหมือนวิชาชีพ เราจะประกอบอาชีพอะไร เรามี ความถนัดสิ่งใด เห็นไหม อันนี้คือการตรวจสอบ แต่ถ้าผู้ปฏิบัติใหม่จะไม่เข้าใจอย่างนี้ แล้วตรวจสอบไม่ได้ ทีนี้การตรวจสอบไม่ได้ เวลาใครมา เวลาเราสอนนี้เราจะพูดของเรา แล้วเราให้ทำ แต่ผู้ที่รับฟังไม่รู้หรอก.. รู้ไม่ได้!

คำว่ารู้ไม่ได้มันคืออะไร เหมือนเด็กกับผู้ใหญ่ เด็กนี้มันก็เข้าใจประสาเด็ก บอก กินข้าวนี้เด็กจะรู้ กินข้าว... นอน.. ทำงาน... นี่มันรู้ของมันทั้งนั้นแหละ แต่เทคนิค รายละเอียดมันไม่เข้าใจหรอก จะบอกให้มันเข้าใจอย่างนี้ไม่ได้ แต่ถ้ามันโตขึ้นมาแล้วนี้ โดยประสบการณ์ของเขา เขาจะเข้าใจประสบการณ์ของเขา

จิตของเราผู้ที่ปฏิบัติใหม่มันก็รู้ได้โดยหลัก ตามหลักเกณฑ์นี้เข้าใจได้ แต่วิธีการ ทำไม่เป็นหรอก แล้วจะบอกว่าทำอย่างนั้น ให้เขาเข้าใจตามที่ครูบาอาจารย์สอนนะ

อาจารย์คนนั้นเชื่อ! อาจารย์จะต้องไม่เชื่อ เพราะอาจารย์เคยผ่านอย่างนี้มา เคยซื้อบ๊อมา ก่อน จะเป็นอาจารย์เขาที่เคยโง่มา เคยซื้อบ๊อมา เคยทำความผิดพลาดมา แล้วเวลาจิตผิดพลาดขั้นตอนไหน มันจะรู้ว่าความรู้สึกเรานี้ เวลาเราเป็นอย่างนี้ แล้วเราคิดอย่างไร

แล้วมันเป็นอย่างนี้ เวลาถามปัญหา คนถามปัญหานี้จิตยังไม่สงบ จิตสงบแล้ว เห็นกายนี้พิจารณาไม่เป็น มันบอกถึงว่าวุฒิภาวะเหมือนกับอายุของเด็ก เด็กอนุบาลนี้มันช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ พ่อแม่ต้องดูแลใกล้ชิด เด็กที่มันพอช่วยเหลือตัวเองได้ พ่อแม่ถึงมีระยะห่าง ลูกของเราเป็นวัยรุ่น ลูกของเขาเริ่มทำงานเป็น พ่อแม่ก็สนใจได้แล้ว แล้วลูกของเราโตขึ้นมาเป็นหนุ่มแล้ว ทำงานได้แล้ว ก็จบแล้ว! ชีวิตของเขาแล้ว เราเลี้ยงมาจนป่านี้อันแล้ว ชีวิตของเขา เขาต้องดูแลชีวิตของเขาเองแล้ว

ในการปฏิบัติเวลาถามปัญหานี้มันบอกเลย คนถามปัญหา ถ้าปัญหาเป็นอย่างนี้จิตสงบหรือยัง.. จิตพิจารณากายแล้วได้หรือไม่ได้... พิจารณากายไปแล้วมันเสื่อม... พิจารณากายไปแล้วมันท้อถอย.. พิจารณาแล้วมันไปไม่ได้.. พิจารณาแล้วมันติด..

มันบอกเลย! บอกเพราะอะไร บอกเพราะอาจารย์บอกผู้ที่กระทำมา นี่มันผ่านอย่างนี้มาก่อน พอมันผ่านมาแล้วเรารู้สึก เพราะว่าเราเป็นเด็กเราก็มีความรู้สึกอันหนึ่ง เราเป็นเด็กนี้เราก็จะเอาสุขสบายของเราทั้งนั้นแหละ พอเราเป็นผู้ใหญ่ขึ้นมาเราต้องรับผิดชอบแล้ว เราโตขึ้นมาเรามีน้องแล้ว เราต้องดูแลน้องเราแล้ว เราจะเอาแต่ใจเราไม่ได้แล้ว เพราะเราไม่ได้อยู่คนเดียวแล้ว เรามีน้อง เรามีครอบครัว เราต้องดูแล

นี่มันโตขึ้นมาไง พอจิตมันโตขึ้นมา นี่มันพัฒนาของมันขึ้นมา มันจะมีความรับผิดชอบของมัน! แล้วพอคนมันถาม นี่มันจะรู้ถึงว่า ถ้าอย่างนี้เขายังรู้ไม่ได้ คือวุฒิภาวะอย่างนี้มันรู้ได้อย่างไร.. รู้ได้อย่างไรก็สอนอย่างนี้ ให้เขาทำอย่างนั้น...

ถ้ามันทำขึ้นมามันจะไม่ขัดแย้งกับรัฐธรรมนูญ มันจะไม่ขัดแย้งกับที่ครูบาอาจารย์สอนไว้หรอก ครูบาอาจารย์ท่านเป็นอย่างนั้นมาก่อน

“นี่แล้วมันเป็นอันเดียว.. อริยสัจมันมีหนึ่งเดียว! ฉะนั้นเราทำความเข้าใจเราเข้ามา”

ที่นี้การทำความสงบของใจนี้มันมีหลากหลาย “กรรมฐาน ๔๐ ห้อง” เห็นไหม ปัญญาอบรมสมาธิ.. สมาธิอบรมปัญญา.. แล้วอย่างการเพ่งดูนี้มันเป็นกสิณ! อย่างการเพ่งดูนี้มันเป็นกสิณ นี้อย่างดูจิตๆ มันเป็นกสิณ ถ้าเป็นกสิณการเพ่งดู เห็นไหม

คำว่ากสิณ.. ก็มันเพ่งดูเพื่อให้จิตสงบเท่านั้นเอง แต่คำว่าเพ่งดูแล้วมันจะเป็นมรรคผลนิพพาน นี่มันเป็นไปได้อย่างไร... มันเป็นไปได้ไม่ได้หรอก! อย่างการเพ่งดูนี้เราก็จับมาสิ มันเป็นกสิณไง กสิณ ๑๐ ฐิติขาว สีแดง สีเขียว อากาศ ไฟ นี่กสิณไง! เพ่งดูคือกสิณไง!

แต่การเพ่งดู... นี่การเพ่งดู ถ้ามันดูให้สงบมันก็ดูได้ แต่มันเป็นกสิณ เห็นไหม กสิณมันมีกำลังของมัน แต่ถ้าปัญญาอบรมสมาธิละ... ปัญญาอบรมสมาธิคือมันใช้ปัญญามัน ไม่ใช่ดูเฉยๆ

การเพ่งดูนี้มันเป็นกสิณ! ปัญญาอบรมสมาธิมันไม่เป็นอย่างนี้!

เราถึงบอกว่าเวลาปฏิบัติไปนี้พวกเราได้ฌาน... ฌาน ๒ ฌาน ๓ นี่แยกกันนำดูเลย พอเป็นฌานแล้ว... กสิณนั้นแหละคือฌาน แต่ถ้าเป็นปัญญาอบรมสมาธิไม่ใช่ฌาน

“ฌานเป็นฌานนะ... สมาธิเป็นสมาธินะ”

ฌานมีปฐมฌาน.. ทุติยฌาน.. ตติยฌาน.. จตุตถฌาน.. อากาสนัญญายตนะ.. วิญญานัญญายตนะ... อากิญจัญญายตนะ.. เนวสัญญานาสัญญายตนะ...

นี่ความสงบ ๔... ๘ ขั้นตอน!

แต่ถ้าเป็นสัมมาสมาธิ นี่จิตสงบพุทธโธ พุทธโธ พุทธโธ เป็นขณิกสมาธิ.. อุปจารสมาธิ.. อัปปนาสมาธิ แล้วอัปปนาสมาธิมันว่างอย่างไร

มันคนละเรื่องกันนะ ไม่ใช่ฌาน ไอ้ที่พูดบอกว่านี้ฌาน ๒ นะ แล้วแก้ฌาน ๒ ยากมาก ใครได้ฌาน ๒ ฌาน ๓ มา ต้องได้ระดับของฌาน ๒ มรรคมันถึงเป็นมรรค...

เราว่าไอ้พวกนี้มันปลากับนกไง พอเป็นปลาใช่ไหม ปลากี่ลงน้ำ.. นกก็อยู่บนดินใช่ไหม แต่ไอ้บ่บอกว่าเต่า มันบอกว่าสะเทินน้ำสะเทินบกไง! นี่มันสะเทินน้ำสะเทินบก

จะเป็นปลาก็ไม่เป็นปลา จะเป็นนกก็ไม่เป็นนก กลายเป็นเต่า กลายเป็นเขียด มันก็ว่าของมันไป แต่มันไม่เป็นอย่างนั้น

ฉานส่วนฉาน... ถ้าเป็นฉานแล้วมันส่งออก มันไม่เป็นมรรคหรือ เพราะในมรรคมีสัมมาสมาธิ ไม่มีมิจฉาน.. ไม่มี! ไม่มีสัมมา ฉานสัมมาไม่มี มีแต่สัมมาสมาธิ ฉานสัมมาไม่มี ไม่เอามาเกี่ยวเลย

นี่ใจจับแพะชนแกะ.. ตัวเองไม่มีหลัก แล้วก็ไปอ้าง จะอ้างเหตุผลไฉนว่าการทำสัมมาสมาธิ การทำความสงบของใจนี้เป็นฉาน แล้วพอเป็นฉานแล้ว ต้องมาเปลี่ยนให้มันเป็นมรรค..

สัมมาสมาธินี้ะมันเป็นความสงบของใจ ถ้าใจสงบ เหมือนเรานี้มีกำลัง ใจสงบนะ ฟังนะ... พระพุทธเจ้าบอกเลยนะ ถ้าใครได้พบพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าจะไปรู้สัตว์คนสัตว์ นี่จะเป็นกุศลมาก แล้วเวลาที่พระพุทธเจ้าจะไปบิณฑบาตไป แล้วมี ๒ คนตายาย ทุกตะเชิญใจนั่งขอทานอยู่ พระพุทธเจ้าผ่านไปแล้วพระพุทธเจ้ายิ้มนะ ยิ้ม... พอยิ้มปั๊บนี้มีเลศแล้ว จะบอกนัยอะไรอยู่ พระอนันทเป็นผู้พิจารณาสมณะเห็นก็จำไว้

พอจำไว้ละ กลับไปตอนเย็น พอหวัคำพระพุทธเจ้าจะเทศน์สอนพระภิกษุ ๕ พอเทศน์สอนพระ แล้วพระอนันทก็นั่งอยู่ข้างๆ ก็ถามว่าตอนเช้าที่พระพุทธเจ้ายิ้มนี้เพราะเหตุใด พระพุทธเจ้าบอกว่า เห็นใหม่ เห็นทุกตะเชิญใจตายาย ๒ คนที่ขอทานใหม่นั้นละเสริฐนี้ะ เมื่อก่อนเขาเป็นเสริฐ แต่ที่สุดแล้วโดนคนใช้ โดนพวกกรรมกรโกง... โกงจนหมดเลย พอหมดขึ้นมา แล้วเล่นการพนันด้วย ก็เลยหมดตัว ก็เลยกลายมาเป็นขอทาน

ท่านบอกว่า นี่เสริฐ.. ทุกตะเชิญใจ ๒ คนนี้ ถ้าตอนเป็นเสริฐอยู่นะพอบองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเทศน์ว่า การอย่างน้อยจะได้เป็นพระอนาคา แต่ตอนนี้พระพุทธเจ้าเดินผ่านไปผ่านมา แต่จิตใจเขาเศร้าหมองไป คนทุกข์ใจ คนเป็นเสริฐใจ แล้วพอโดนโกงจนหมดแล้วนี้ หัวใจมันขำ มันเจ็บขำ มันไม่พึงธรรม พอพึงธรรมแล้วมันไม่เข้าถึงหัวใจ

นี่เราเอามาเปรียบเทียบถึงสัมมาสมาธิ! ความสงบของใจ กับใจที่ไม่สงบ มันต่างกันอย่างไร? ใจเราไม่สงบ ใจเรายังคิดโดยธรรมชาติของเรานี้ แล้วเราจะบรรลุธรรม ประสาเราว่า “ปัญญาของเรา มันช้าแรกธรรมไม่ถึงตัวธรรม”

แล้วพอมันไม่ถึงตัวธรรมปั๊บ นี่พวกเราถึงต้องทำความสงบของใจ ถ้าใจมันสงบขึ้นมา ก็เหมือนเศรษฐี.. เศรษฐีที่เงินทองของเขาเต็มบ้านเต็มเมือง แล้วเขาจะมีความสุขของเขา จิตใจของเขามืดเต็มใจ พอจิตใจของเขามืดเต็มแล้วฟังอะไรขึ้นมาเนี่ยมันสะท้อนใจ มันเข้าถึงหัวใจ แต่เวลาเราทุกข์ทนเจ็บใจเนี่ยมันเจ็บช้ำน้ำใจใจ คนนั้นก็โง่ คนนี้ก็โง่ เราเคยใช้ชีวิตโดยเศรษฐีใช่ไหม แต่ปัจจุบันนี้ต้องมานอนข้างถนนอย่างนี้ คุณจิตใจมันจะคิดอย่างไร

ย้อนกลับมาใจพวกเรานี้ ที่เขาบอกว่าไม่ต้องทำความสงบ ใช้ปัญญาไปเลย... อย่างนั้นมันก็เป็นปัญญาของทุกะเจตุนะใจใจ ปัญญาของคนนอนข้างถนนใจใจ จะทำอย่างไรให้ตัวเองนอนอยู่ข้างถนนแล้วไม่ให้คนมารังแก ไม่ให้คนมาทำร้าย กับคนที่เขานอนสุขสบาย แล้วพอตื่นเช้าขึ้นมาเนี่ยร่างกายเขาสดชื่น เขาม้ามาหากินของเขา

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าจิตมันสงบเข้ามาเนี่ยมันแตกต่างอย่างไร? แล้วปกตินี้เขาว่า “ไม่ต้องทำ.. ทำสมาธิแล้วอีกก็ชาติมันจะได้ภาวนา.. ทำสมาธิกว่าจะได้สมาธิ แล้ววิปัสสนา มันจะเกิดเมื่อไหร่... เราตายแล้วเกิดมายังไม่ได้อภาวนาเลย.. เราไม่ต้อง เราใช้ปัญญากันไปเลย”

นี่ใจความคิดของเขาคิดกันอย่างไร? การทำความสงบของใจมันก็คือการภาวนา! การภาวนา เราทำพุทโธ พุทโธ พุทโธ นี่ก็คือการภาวนานะ เพราะเราทำความสงบของใจใจ ถ้าใจมันสงบขึ้นมา ก็เหมือนเรามีบ้านเรือน มีที่อยู่อาศัยใจ

จิตสงบเข้ามา... ถ้าจิตมันสงบเข้ามาแล้วมันไม่มีความมหัศจรรย์ ทำไมครูบาอาจารย์จิตสงบท่านถึงคิดว่าเป็นนิพพานล่ะ ทำไมจิตสงบแล้วติดความสงบของใจล่ะ

จิตสงบเนี่ยมันคิดได้นะ... มันมีความสุขนะ.. แล้วเราภาวนาอยู่เนี่ย ความสุขอย่างนี้ มันก็เป็นความสุขพื้นฐานที่เราต้องมีกันก่อน ถ้าความสุขพื้นฐานมันมีขึ้นมาแล้ว แล้วมัน

ออกวิ่งออกไปเป็นอริยมุขขึ้นมาซะ นั้นมันอีกขั้นตอนหนึ่ง ไอ้ขั้นตอนนั้น เรามีครูบาอาจารย์คอยชี้แนะ

ไอ้นี้ไม่อย่างนั้น ไอ้นี้บอกว่า นี่ไงเต่าไง สะเทินน้ำสะเทินบก ลงน้ำก็ได้... บนบกก็ได้.. แต่บินไม่ได้นะ เต่าบินไม่ได้ ลงน้ำก็ได้.. ขึ้นบกก็ได้..

นี่ก็เหมือนกัน อะไรก็ได้... ทำอะไรก็ได้.. แต่ของครูบาอาจารย์เราทำอะไรก็ได้ คำว่าอะไรก็ได้ คือ “กรรมฐาน ๔๐ ห้อง” อะไรก็ได้เหมือนสอนเด็ก.. เด็กนี่นะทุกคนเลยพ่อแม่จะบอกว่า อะไรก็ได้ ขอให้กินแล้วนอน อย่ากวนก็พอ... ยิ่งเด็กๆ แล้วไอ้โฮ.. ถ้าใครเลี้ยงดีนะ เด็กเรานี่เป็นเด็กดีมากเลย เด็กไม่กวน

นี่อะไรก็ได้.. คำว่าอะไรก็ได้มันเป็นวุฒิภาวะของผู้ใหญ่พูดกับเด็ก คือครูบาอาจารย์ของเราท่านสอนลูกศิษย์ ก็ต้องการให้ลูกศิษย์นี้มันคง ใจมันนิ่ง! ใจมันนิ่งทำให้มันสงบได้ ถ้ามันนิ่งแล้วพอมันสงบได้นี่มันรู้ของมันเอง

เด็กนี่โดยธรรมชาติของมัน มันจะโตขึ้นมา มันจะต้องเป็นหัวหน้าครอบครัว มันจะต้องมีครอบครัวของมัน พอมันโตขึ้นมาเนี่ยมันจะรู้ความรับผิดชอบของมัน มันจะทำอย่างไรของมัน.. จิตของเรานะถ้ามันสงบแล้วเนี่ย มันมีหลักมีเกณฑ์ของมัน มันจะทำอย่างไรต่อไปมันจะรู้ของมัน

นี่ไง นี่การปฏิบัติถึงเวลาทันกันแล้วมันจะเหมือนกัน แต่เนี่ยมันไม่อย่างนั้นนะสิ เขาจะพูดนะ เนี่ยมันย้อนกลับมา.. ย้อนกลับมาว่า “จิตเป็นนิรันดร์... ไม่มี”

นี่ก็เหมือนกัน มันจะให้เหมือนกัน โดยที่ทุกอย่างเหมือนกันโดยที่ให้เป็นนิรันดร์ ให้เป็นอันเดียวกัน...

มันลืมนะ ลืมไปว่านานาจิตตัง จิตของคนไม่เหมือนกัน คนเกิดมาไม่เหมือนกัน กรรมของคนไม่เหมือนกัน การกระทำอย่างเดียวกันไม่มี! ไม่มี! แม้แต่ครูบาอาจารย์เราพิจารณากายเหมือนกัน ครูบาอาจารย์เราพิจารณากายเหมือนกันยังไม่เหมือนกันเลย พิจารณากายเหมือนกันนะ

คุณลูกศิษย์หลวงปู่มนนี่เป็นพระอรหันต์ทั้งนั้นเลย เวลาหลวงปู่มนท่านเทศนาว่า การนี้ทำไมท่านบอกหลวงปู่ชอบ หลวงปู่ฝันละ ว่าช่วยจับขโมยให้ที นี่เวลาท่านเทศน์อยู่ เพราะเวลาท่านเทศน์ พลังงานของท่านออกมาเป็นเทศน์หมดใช่ไหม นี่มันจะเวิ้งออกไปจับลูกศิษย์ที่ว่าใครคิดนอกกลุ่มนอกทางมันไม่มีใช่ไหม ท่านก็บอกให้ลูกศิษย์จับ.. แล้วทำไมท่านไม่ใช่ทุกองค์ละ ทำไมท่านใช้เฉพาะองค์ละ เฉพาะองค์ก็คือว่าจิตมันเป็นอย่างนั้น มันทำอย่างนั้นได้

ในประวัติของหลวงปู่มน เห็นไหม นี่หลวงตาท่านเล่า... มีเทวดาไปหาหลวงปู่ชอบ ไปฟังเทศน์หลวงปู่ชอบ แล้วหลวงปู่ชอบถามเทวดาว่า “ทำไมต้องมาหาผมละ” เทวดาบอกว่า “หลวงปู่มนสั่งให้มา” พอบอกว่าหลวงปู่มนสั่งให้มาเสร็จแล้วนะ เพราะหลวงปู่มนรับแขกไม่ไหว เทวดามาหาเยอะมาก หลวงปู่มนก็บอกว่าให้เทวดานี้ไปหาลูกศิษย์หลวงปู่มน ให้ไปหาลูกศิษย์องค์ที่รับได้นะ องค์ที่เป็นพระอรหันต์เหมือนกัน แต่รับยังไม่ได้ รับไม่ถนัดก็ไม่ต้องไปหา ให้ไปหาหลวงปู่ชอบ

หลวงปู่ชอบก็รับเทวดา พอรับเทวดาเสร็จ เทศน์เทวดาเสร็จ แล้วเวลาไปทำข้อวัตรกับหลวงปู่มนไง ก็ถามหลวงปู่มนว่า “มีเทวดาไปหาผม แล้วบอกว่าหลวงปู่มนให้ไปหาผม นี่หลวงปู่มนพูดจริงหรือเปล่า”

นี่ใจขนาดรับเทวดาแล้ว... แม้แต่พระอรหันต์ แม้แต่ผู้ที่คุณธรรม คุณสมบัติที่การทำงานมันยังไม่เหมือนกัน แล้วเรานี้เราเป็นสาวก-สาวกะ เราเป็นปุถุชนที่เราจะประพฤติปฏิบัติแล้วให้ทำเหมือนกันหมดเลย!

เราถึงบอกว่าน้ำพริกถ้วยเดียว แล้วให้ทุกคนกินอร่อยเหมือนกันหมด มันเป็นไปได้... น้ำพริกถ้วยเดียวนะ ถ้าคนชอบน้ำพริกนี้โอ้โฮ.. สุขยอดเลย แต่ให้คนจืดกินไม่ได้ เพราะคนจืดเขา กินอาหารจืดๆ คนจืดกินน้ำพริกนะร้องตายเลย

มันเป็นไปไม่ได้! แต่เราบอกว่าชนชาติไหนก็แล้วแต่นะเหมือนกันหมดเลย... อย่างนี้มันก็บอกถึงว่าอาจารย์องค์นี้น่าจะ.. อย่างที่เราว่าไง อาจารย์ทุกองค์ต้องเชื่อก่อนนะ แล้วค่อยมาฉลาด พอฉลาดแล้วถึงจะสอนลูกศิษย์ได้ ใ้สอนลูกศิษย์กลับฉลาดนะ แล้วอาจารย์กลับเชื่อ บอกให้ลูกศิษย์ทำให้เหมือนกันหมดเลย แล้วลูกศิษย์มันเถียงไง ทำ

ไม่เหมือนกันหรอก จะเอาอย่างนั้น อย่างนี้ อาจารย์กลับเชื่อนะ บอกว่าต้องทำกันอย่างนี้ .. ต้องทำอย่างนี้

นี่หลายๆ อย่างมันจะฟุ้ง เราถึงบอกว่าเราทำความสงบของใจ แล้วเราทำความสงบนี้มันเป็นการภาวนาแล้ว! เพราะการภาวนา มีสมถกรรมฐาน..วิปัสสนากรรมฐาน..ในสมถะก็มีวิปัสสนา..ในวิปัสสนาก็มีสมถะ..

“ถ้าในวิปัสสนาไม่มีสมถะ สัมมาสมาธิเกิดในมรรค ๘ ไม่ได้!”

ในสมถะก็มีวิปัสสนา.. ถ้าในสมถะ ในการทำความสงบของใจ นี่ถ้ามันไม่มีปัญญา มันจะทำความสงบของใจได้อย่างไร คนไม่มีปัญญาคะหาตั้งค์เป็นเหรอ คนไม่มีปัญญารักษาตั้งค์เป็นไหม คนมีปัญญาถึงรักษาตั้งค์ได้นะ คนที่เขาประกอบธุรกิจกันมาที่เรารักษารูทกิจของเขาได้นี้เพราะเขามีปัญญาของเขา เขารักษารูทกิจของเขาได้ เขารักษาสินทองของเขาได้

ในสมถะก็มีวิปัสสนา... ในวิปัสสนาก็มีสมถะ.. แต่! แต่เวลาประพฤติปฏิบัติในการทำความสงบของใจ ในสมถะก็มีวิปัสสนา ก็ว่า “มันก็วิปัสสนาแล้ว” นี่ไม่ใช่!

“ในสมถะก็มีวิปัสสนา เพราะมันใช้ปัญญาเหมือนกัน.. เพราะมันเป็นปัญญาของขั้นสมถะ”

คำว่าสมถะนะ หลวงตา กับหลวงปู่เจี๊ยะพูดบ่อย “เกศา โลมา นขา ทันตา ตโจ... ธาตุ ๔ และขันธ ๕ เป็นได้ทั้งสมถะ! เป็นได้ทั้งวิปัสสนา!”

ถ้าจิตใจมันเป็นสมถะ มันพิจารณาเกศา โลมา นขา ทันตา ตโจ ธาตุ ๔ ขันธ ๕ มันก็เป็นสมถะ! แต่ถ้าใจมันมีสมถะ ใจมันมีสมาธิอยู่แล้ว ใจมันมีความสงบอยู่แล้ว วิปัสสนากาย เวทนา จิต ธรรม อายตนะ ธาตุ ๔ และขันธ ๕ มันจะเป็นวิปัสสนา

ผลของวิปัสสนา เห็นไหม ผลของมัน มันเกิดที่ใจ ใจมันเกิดจากที่ทุน ถ้าทุนของมัน นี่ต้องการหาทุน ก็เอาทุนมาเป็นทุนก่อน แต่ถ้ามันมีทุนแล้ว เราเอาทุนไปทำธุรกิจ มันก็อีกขั้นตอนหนึ่ง

นี่มันก็เกี่ยวเนื่องกัน มันเหมือนกับเราเป็นพ่อแม่กับลูกไง ลูกนี่ปฏิเสธพ่อแม่ ไม่ได้หรอก เพราะลูกมาจากพ่อแม่ แล้วบอกว่าเวลาลูกทำผิด นี่พ่อแม่ต้องรับผิดชอบหรือเปล่าละ แต่เดี๋ยวนี้เอาผิดนะ เด็กแว้นเวลามันออกไปขับรถไถ เดี๋ยวนี้แม่ต้องรับผิดชอบด้วย

นี่ก็เหมือนกัน ลูกไปทำผิดแล้วพ่อแม่ต้องรับผิดชอบไหมละ... นี่ไงถ้าสมมติมันผิด แล้ววิปัสสนามันผิดหรือเปล่าละ... แล้ววิปัสสนากับสมมติมันมากันอย่างไรละ มันเกิดมาเหมือนพ่อแม่กับลูกไง อ้าว.. พ่อแม่กับลูก ก็ลูกเกิดมาจากพ่อแม่ อันนี้มันเกี่ยวเนื่องกัน แต่มันไม่ใช่อันเดียวกัน เห็นไหม

พ่อแม่กับลูกคนละคน แต่พ่อแม่กับลูกก็เกี่ยวกันมาด้วยสาขบุญสาขกรรม เกี่ยวกันด้วยสายเลือด เกี่ยวกันด้วยความผูกพัน โอ้โฮ.. พ่อแม่นะ ใครคนหนึ่งมีความกระทบกระเทือนนะ พ่อแม่จะมีความรู้สึกมากมาย

นี่ก็เหมือนกัน “ในสมมติกับวิปัสสนามันไม่ขาดจากกัน แต่มันก็ไม่ใช่อันเดียวกัน แต่มันก็ไม่ขาดจากกัน”

พ่อกับแม่มันไม่ขาดจากกันหรอก พ่อแม่ลูกนี่ไม่ขาดจากกัน แต่มันก็ไม่ใช่อันเดียวกันนะ พ่อแม่กับลูกคนละคนนะ

นี่ก็เหมือนกัน ในสมมติก็มีวิปัสสนา... ในวิปัสสนาก็มีสมมติ แต่มันไม่ใช่อันเดียวกัน... คำว่ามันไม่ใช่อันเดียวกัน เพราะว่าถ้ามันทำสมมติอย่างเดียวนี่ผลของมัน! ผลของการปฏิบัติทั้งหมด ทุกลัทธิ ทุกวิธีการ ที่เขาไม่ว่า กันนะ ว่าวิปัสสนาสายตรงๆ นี่เป็นสมมติทั้งนั้น!!

เพราะผลของมันคือสงบใจ! ผลของมันคือการปล่อยวาง! ผลของมันคือความว่าง แต่! แต่มันเป็นมิจาหรือสัมมา ถ้าเป็นสัมมาคือเรารู้จริงใจ... เรารู้จริง อ้อ! ว่าง... อ้อ! สงบ.. อ้อ! ว่าง..

ว่างนี้เป็นสมมติเพราะอะไร เพราะเราไม่รู้อะไรเลยใจ เรารู้ว่าว่างใจ แต่นี่ผลของมันคือสมมติ.. ผลของมันคือสมาธิล้านเปอร์เซ็นต์ เรายืนยัน!

เพียงแค่ผู้ปฏิบัติมันซื่อป้อ มันคิดว่าสมณะนั้นเป็นมรรคผลนิพพาน พอมันว่างมันก็ว่านี่เป็นธรรมๆ ใจ มันก็ให้คำกันใจ แล้วมันไม่จริง! นี่มันเลยเป็นมิจาใจ มันเป็นมิจาเพราะว่าพอมันว่างขึ้นมา พอมันปล่อยวางใจ มันปล่อยวางมันมีว่างๆ ก็ว่านี่เออ.. โสดาบัน พอพิจารณาไปใช้ปัญญาอีกรอบหนึ่ง เออ.. สกิทาคา เป็นอนาคา.. นี่มันก็ย่ำอยู่กับที่! ถ้าไม่ย่ำอยู่กับที่ นี่จิตส่งออกยังไม่รู้เลย...

ถ้าไม่ย่ำอยู่กับที่นะ พระโสดาบันมันละชั้นธออย่างหยาบ คือชั้น ๕ ไม่ใช่เราเรา ไม่ใช่ชั้น ๕... สกิทาคาละชั้นธออย่างละเอียด ชั้นธออย่างกลาง เพราะอะไร เพราะถ้ามันพิจารณาเป็นธาตุไป กามราคะนี่มันเป็นชั้นธออย่างละเอียด มันเป็นข้อมูล มันเป็นปฏิฆะ มันเป็นข้อมูลของใจ พอมันออกหมดแล้วนี่มันว่างหมดเลย มันจะเหลือจิตล้วนๆ มันไม่มีชั้น

พอเหลือจิตล้วนๆ นี่จิตมันคืออะไร.. จิตคือปัจจัยการ.. จิตคืออวิชา พอมันเข้าไปเห็นจิต นี่ใจคำว่าจิตส่งออก.. จิตส่งออก

คำว่าจิตส่งออก.. ครูบาอาจารย์ของเราท่านปฏิบัติหมดแล้ว ท่านถึงบอกว่า คำว่าจิตส่งออกหมด! การทำสมาธิคือจิตส่งออก เพราะมันออกไปรู้พลังงาน... สมาธินี้คือจิตส่งออกแล้ว! แต่เขาบอกว่าจิตส่งออกไม่มี มันเป็นอาการของจิตต่างหาก...

อาการคือความคิดใจ นี่ใจเพราะอะไร เพราะถ้ามันไม่เป็น ถ้ามันย่ำอยู่กับที่ มันเป็นมิจา มันเป็นจินตนาการ มันเป็นความคิดสำเร็จรูปที่คิดที่ตรึงในธรรมะของพระพุทธเจ้า ไม่มีความจริงเลย! มันถึงเป็นมิจา...

ถ้าเป็นสัมมานะ การกระทำทั้งหมด เพราะมีปัญญาอบรมสมาธิ.. สมาธิอบรมปัญญา... ใจวิปัสสนาสายตรงๆ นี่ถ้ามันเป็นสัมมานะ มันเป็นปัญญาอบรมสมาธิ! คือมันเป็นปัญญาอบรมให้ใจว่างใจ! มันเป็นปัญญาอบรม.. เป็นความคิดให้ปล่อยวางใจ..

ถ้าเป็นความคิดให้ปล่อยวาง.. มีสติ เห็นไหม มันเป็นสัมมา.. สัมมาคือมันเข้าใจว่ามันเป็นสมาธิ เอ๊ะ! เอ๊ะ! คือเราว่าง แต่ไม่รู้อะไรเลยนะ คือรู้ว่าปล่อยวางเข้ามาแล้วว่าง แต่ไม่รู้ว่าจะชำระกิเลสอย่างไร

คือตัวเองไม่รู้จักตัวเอง มันเลยเป็นมิจา.. แต่ถ้าเป็นสัมมานี้ตัวเองจะรู้ตัวเอง พอมันไล่เข้ามาแล้วมันปล่อยวาง เอ๊ะ! ปล่อยวาง โอ้โฮ.. เป็นอย่างนี้เนาะ โอ้โฮ.. เราเป็นอย่างนี้นะ.. มันรู้ว่าเราปล่อยวาง คือเราปล่อยทุกอย่างมาได้ เป็นตัวของเราเองได้ แล้วมีสติรู้ตัวของเราเอง

พอออกไปวิปัสสนาไป พอออกไปวิปัสสนามันก็จะไปรู้กาย รู้เวทนา รู้จิต รู้ธรรม มันจะไปแก้ไข แล้วมันจะไปละวาง พอละวางแล้วมันจะรู้เป็นขั้นเป็นตอนขึ้นไป... มันจะพูดอันเดียวกันครูบาอาจารย์ของเรา! เพราะครูบาอาจารย์ของเราท่านทำมาอย่างนี้

“อริยสัจมีหนึ่งเดียว” พระพุทธเจ้าทุกพระองค์ ก็ตรัสรู้อริยสัจอันนี้! พระอรหันต์ทุกๆ องค์ ก็ตรัสรู้อริยสัจอันนี้! แล้วถ้าคนที่รู้อริยสัจอันนี้ มันจะไปขัดแย้งกับอริยสัจอันนี้ได้ยังไง..

แต่นี้จะย้อนกลับไปแก้รัฐธรรมนูญแล้วนะ เราเห็นมาตั้งแต่แรก เพราะเวลาเขาพูดออกมา เรื่องสติเกิดเอง.. เรื่องอะไรนี่นะ เรารู้แล้ว พอเรารู้แล้วนะ เราก็บอกไว้ตั้งแต่ที่แรกใช่ไหม เราพูดไว้ตลอดกับลูกศิษย์นี้ บอกว่าเป็นห่วงมากกว่าหนังสือของหลวงปู่ดุลย์จะโดนแก้ไข เราพูดคำนี้มานานนะ นี่แก้แล้ว.. แก้แล้ว เห็นไหม

เพราะอะไรรู้ไหม เพราะว่าพอเราทำความผิดไปแล้ว กฎหมายมันโด้งๆ ใจ กฎหมายบอกเลยว่าถ้าทรัพย์นี้มันต้องติดคุก แล้วเราไปหยิบฉวยอะไรเข้ามา แล้วจะไปแก้กฎหมายว่า “ทรัพย์นี้เป็นคุณประโยชน์.. ทรัพย์นี้คนนั้นเป็นคนดีมาก เพราะได้ทรัพย์แล้ว ทรัพย์นั้นจะได้ไปเจือจานกันต่อไป.. ทรัพย์นั้นไม่ได้เป็นของบุคคลคนเดียว.. ทรัพย์นั้นจะได้แจกจ่ายกันไป ใช้เป็นประโยชน์กับสังคม” นี่แก้แล้ว

มันเป็นไปไม่ได้หรอกว่าสติจะเกิดเอง มันเป็นไปไม่ได้! สติจะเกิดเอง นี่มันเป็นสติของปุถุชน... โดยธรรมชาติของมนุษย์มันมีสติพลอ สติพลอเพราะเราไม่ได้ตั้งใจทำจริง แต่พอเรามาศึกษาธรรมะของพระพุทธเจ้าแล้วนี่เราอยากได้สิ่งที่ดีงาม กับความดีในสมมุติ ความดีในชีวิตประจำวัน เราต้องใช้สติปัญญาฝึกซึ่งมากมายกว่านี้ ถ้าเราต้องการสติปัญญาที่ฝึกซึ่งมากมาย หรือรื้อค้นกิเลสของตัว นี่มันจะทำสมาธิเข้ามา แล้วสติมันจะพร้อม ถ้าสติไม่ดีสมาธิเกิดไม่ได้ หลวงตาพูดประจำ..

“ขาดสติ... การทำความเพียรทุกอย่างเป็นโมฆะหมด”

ถ้ามีสติขึ้นมาซะ ทำสมาธิก็ถูกต้อง.. ใช้ปัญญาก็ถูกต้อง.. แต่ขาดสติตัวเดียวซะ การกระทำทั้งหมด ถ้าเวลาเดินจงกรมท่านบอกเลย “อย่าไปแย่งเท้าหามันมานะ” หามันวิ่งไปวิ่งมานะ หามันมี ๔ เท้า มันวิ่งไปวิ่งมา คิดว่าคนอื่น มันก็เดินจงกรมของมันนะ แต่มันไม่มีสติ มันไม่เข้าใจว่าทำอะไร

แต่พวกเราเข้าใจอยู่ล่ะว่าเราต้องการคุณงามความดี มากกว่าคุณงามความดีในการอยู่กับโลกนี้ เราถึงต้องมีสติปัญญามากกว่าสิ่งที่เป็นอยู่ในชีวิตประจำวันนี้ ถ้าในชีวิตประจำวันนี้ พอมันตั้งสติขึ้นมา จิตมันสงบขึ้นมา มันมีสติมันควบคุม นี่มันจะรู้มันจะเห็นของมัน แล้วมันจะทำประโยชน์ของมันขึ้นมา มันไม่พุดอย่างนี้...

เห็นมาตั้งแต่แรกเลย คำแรกเลยที่เราเห็นหนังสือเขาคือว่า “สติไม่ต้องฝึก มันจะเป็นเองนะ” เราหมายหัวได้เลย แล้วรอเวลา มันจะล่ม... นี่ออกมาแล้ว แก่แล้วว่า...

ประเด็น : “ความเห็นจิตส่งออกเป็นสมุทัยนั้น น่าจะคลาดเคลื่อนจากสภาวะธรรมที่ หลวงปู่ดูลย์สอนเพราะ! เพราะจิตเป็นตัวสมุทัยไปไม่ได้”

หลวงพ่ : แต่เขาลืมคิดไปว่า “จิตนี้เป็นตัววิชาครอบงำ! ตัวจิตนั้นละคือตัวสมุทัย” ตัวจิตนั้นละคือตัวพญามาร.. แล้วพญามารมันส่งต่อมานี้ ก็เพื่อให้พ่อของมารคือพวกโทสะ โมหะ แล้วมันก็ส่งต่อไปให้ลูกของมาร ลูกของมารก็คือความเข้าใจผิด แล้วหลานของมารนี่คือความเห็นผิดในร่างกาย

นี่ไง มารมันมีหยาบมีอ่อน โอ้โฮ.. แล้วไปแก้หมดเลย นี่กำลังจะแก้! นี่กำลังจะแก้รัฐธรรมนูญ กำลังจะแก้รัฐธรรมนูญ.. โอ้เรานี้ก็เป็นประธานสภานะ ฎไม่ยอมโหวตให้ผ่าน ไม่บรรจวาระ... รัฐธรรมนูญนี้แก้ไม่ได้ เพราะอะไรรู้ไหม เพราะหนังสือนี้มันพิมพ์มาตั้งแต่ไหนแต่ไร

“จิตส่งออกเป็นสมุทัย ผลที่เกิดจากการส่งออกนั้นเป็นทุกข์”

ฉะนั้นต้องให้จิตสงบ... จิตเห็นจิตถึงเป็นมรรค จิตส่งออก! เพราะจิตส่งออก เพราะจิตมันไม่รู้ตัวมันเอง มันถึงส่งออก พอจิตมันมีสติในตัวของมันเองใช่ไหม พอจิต

เห็นจิต มันเป็นมรรคขึ้นมา พอเป็นมรรคขึ้นมา ผลจากการที่จิตเห็นจิตนั้น ถึงจะเป็นนิโรธ นี่ของหลวงปู่ดูลย์...

จิตส่งออกเพราะเป็นสมุทัย มันก็ส่งออกของมัน ตามธรรมชาติของมัน ผลของการส่งออก ผลของการเห็นผิด ผลของการกระทำมันก็เป็นทุกข์ฉะนั้นก็ต้องหยุดใช้ใหม่ ต้องจิตเห็นจิต พอจิตเห็นจิตมันเป็นมรรค! ผลจากการที่จิตเห็นจิต แล้วอันนั้นถึงเป็นมรรค อันนั้นก็เป็นนิโรธ คือการดับทุกข์

ท่านพูดถูกซัดๆ เลยละ! แต่คนมันตีความไม่ถูก มันเลยบอกว่า “จิตส่งออกไม่ได้... การส่งออกคืออารมณ์” มันจะแก้รัฐธรรมนูญ

ถ้าเขาไม่เห็นผิด เขาไม่ทำของเขาไป นั่นเรื่องของเขา นี่เราเอาตรงนี้มาเป็นตัวตั้ง.. เอาตรงนี้มาเป็นตัวตั้ง เพราะโยมถามว่าการปฏิบัติทำความสงบของใจใจ แล้วมีอาการต่างๆ

เราจะบอกว่า.. “การทำความสงบนี้มันก็เป็นการภาวนาอันหนึ่ง” แล้วถ้าจิตมันสงบแล้ว เราก็พออยู่พอกินใจ คือว่าเราก็มีความสุขของเรา เราให้จิตสงบ เรามีพื้นฐานของเรา แล้วพื้นฐานนี้ เราต้องปรับพื้นที่กัน อย่างเช่นเราเป็นชาวไร่ชาวนา เขาเรียกว่าคนไทยต้องมีที่ทำกิน ตอนนี้เขาพยายามจะจัดสรรที่ทำกินให้คนไทย เพราะคนไทยไม่มีที่ทำกิน

ไอนั้นมันเป็นที่ทำกินข้างนอกนะ แต่ที่ทำกินของเราก็คือภพ! คือแผ่นดินในหัวใจ! ถ้าใครทำความสงบของใจเข้ามา นี่ใจคือภวาสวะ คือภพ คือพื้นที่ทำกิน ถ้าใครมีพื้นที่ทำกิน มันจะได้ประโยชน์จากการทำกินของเรา การทำกินของเรา เราหว่านพืชไถนา แล้วเราถึงจะได้ข้าวได้พืชผลขึ้นมา เราทำของเรา

ตอนนี้ถ้าจิตสงบเข้ามานี่เราก็มีภพ แต่นี้เขาบอกว่าจิตไม่ต้องสงบเลย คือมันปฏิเสธพื้นที่ทำกิน พื้นที่ทำกินยกให้คนอื่น แล้วบอกว่าตัวเองร่ำรวย เอ็งว่ามันเป็นไปได้ไหมละ เราต้องหาพื้นที่ทำกินของเรา

จิตสงบเข้ามา.. จิตฺติจิต! อวิชชาเกิดจากจิตฺติจิต! อวิชชาเกิดจากจิต อวิชชาเกิดที่นี่ เพราะอวิชชากับมัน เป็นอนุสัยที่มาด้วยกัน แล้วเวลามันเคลื่อนออกไป นี่มันส่งออกไป แล้วเขาบอกว่าจิตส่งออกไปไม่ได้...

ฉะนั้นเราต้องทำความสงบ! ความสงบนี้จำเป็นมาก ถ้าไม่มีความสงบเราก็ทำได้ ทำได้เป็นปัญญาอบรมสมาธิ ตรีกในธรรมนี้เป็นปัญญาอบรมสมาธิ

แล้วบอก ทุกคนนี้จะพูดอย่างนี้ เราสงสารเด็กนะ เด็กบอกเลยบอกว่า “ไอ้โฮ.. ทำความสงบของใจนี้ก็ทุกข์ ทำอะไรก็ลำบาก.. พอไปดูจิตนี้ไอ้โฮ.. มันว่างหมดเลย มันสบายหมดเลย” มันก็เป็นอย่างนี้! ธรรมชาติมันเป็นอย่างนี้จริงๆ มันเป็นอย่างนี้จริงๆ เห็นไหม ก็เหมือนกับปฏิเสธพื้นที่ทำกิน

นี่เขาต้องหาพื้นที่ทำกิน คูสิขาวไร่ขาวเขา คูขาวเขาเห็นไหม เขาทำไร่พื้นที่เลื่อนลอย ปีนี้เขาก็ถางป่าที่นี่ เขาก็ปลูกพืชเลื่อนลอยใช้ไหม ปีหน้าเขาไปปลูกที่นั่น เขาต้องถางป่าทุกปี เห็นไหม นี่มันลำบากไหม ไอ้นี้บอกว่าไม่ต้องทำอะไรเลย.. ไม่ต้องทำอะไรเลย... ถ้าจะทำไมมันต้องถางป่า หาพื้นที่ทำกิน

ไอ้นี้ก็เหมือนกัน เราทำความสงบของใจเข้ามา นี่มันก็ต้องลำบาก แต่เขาบอก “ไม่ต้องทำอะไรเลย อยู่เฉยๆ แล้วมันจะว่างเอง” แล้วเด็กมันก็ทำอย่างนั้นจริงๆ ไอ้พื้นที่ทำกิน นี่มันเห็นพื้นที่ มันเป็นที่ดิน มันมีพวกต้นไม้พวกต่างๆ เราต้องฟันต้องฟัน ต้องเผา นี่มันเห็นดินเหนียว แต่อยู่เฉยๆ ว่างๆ นี่มันสบายใจ แล้วทุกคนก็บอกว่าเมื่อก่อนมันทุกข์มาก เดี่ยวนี้มันสบายนะ นี่ของจริงนะ

ไอ้มันเป็นไสยศาสตร์! มันเป็นไสยศาสตร์เลย เป็นการอ่อนวอนขอกัน เป็นไสยศาสตร์! ไม่ได้เป็นพุทธศาสตร์... พุทธศาสตร์มันต้องพิสูจน์ แล้วเด็กเดี๋ยวนี้ทุกคนพูดอย่างนี้หมด “ก็ทำแล้วมันสบายใจ.. ก็มันจริงใจ.. เมื่อก่อนไม่สนใจศาสนาเลย เดี่ยวนี้ ๗ วันบรรลุนิพพานหมดนะ”

เพราะมันไปเชื่ออย่างนั้นเข้าใจ พอมันไปเชื่ออย่างนั้นเข้าใจ อันนั้นมันเป็นการปลูกสร้างศรัทธา ถ้าปลูกสร้างศรัทธาให้คนสนใจในศาสนานะ ตรงนี้ทุกคนต้องการปลูกเรา

ให้คนเข้ามาในศาสนา อันนั้นเป็นการปลุกเร้าเพื่อศาสนา แต่เข้ามาแล้วนี่มันก็ต้องเข้ามาตามข้อเท็จจริงสิ พอเข้ามาในศาสนาแล้วนี่เห็นไหม

หลวงตาบอกเลยว่าศาสนาพุทธนี้บังคับทุกอย่างเลย... บอกไม่! เพียงแต่ที่เราศรัทธาเรามีความเชื่อ เรานับถือศาสนาพุทธแล้ว เราถึงจะต้องทำตามนั้น

“สี่เลนะ สุกติง ยันติ สี่เลนะ โภคสัมปทา... มีศีลเป็นความปกติของใจ มีศีลเป็น โภคทรัพย์”

นี่พอมีสลขึ้นมา เพราะเราเป็นชาวพุทธใช่ไหม เราก็ต้องมีศีลใช่ไหม พอมีสลแล้วนี่เงินทองเหลือเฟือเลย โช.. ถ้าโยมเป็นเหมือนพระนะ กินข้าววันละมื้อนะ โอ้โฮ.. โยมจะมีดั่งที่เหลือเยอะแยะเลย อ้าว... โยมกินข้าววันละมื้อเหมือนพระนี่ วันหนึ่งกินข้าวคนเดียว เงินจะเหลือวันละเท่าไร

นี่สี่เลนะ โภคสัมปทา... เงินไหลมาเทมา!

นี่ไม่เชื่อนี่ ไม่เชื่อในศาสนา อ้าว... ถ้าเชื่อในศาสนานะ พระฉันมือเดียว อ้าว... โยมกินมือเดียวก็ได้ ถ้าโยมกินมือเดียวปั๊บนะ ทุกอย่าง.. เงินทองไหลมาเทมา ไอ้นี้ โภคสัมปทา... จะให้เงินไหลมา แต่ถ้าเราประหยัคมัธยัสถ์แล้ว เงินมันก็มีมา

นี่งูพุทธศาสตร์! แต่เราไปเอาไสยศาสตร์กัน... ไสยศาสตร์นะ อ่อนวอนขอ.. เชื่อตาม.. มันเป็นไปได้

นี่พูดถึงการทำ แล้วพอทำแล้วนี่ มันจะโง่งว่ง มันมีนะ อย่างเมื่อกี้กลับไปแล้ว ที่บอกว่ามันเอียง มันโยก มันคลอนใจ...

มันโยกมันคลอน ถ้าเราโยกคลอนอยู่กับมัน ความโยกคลอนนี้มันจะไปเรื่อยๆ ที่นี่พอมันโยกคลอนขึ้นมาแล้ว เราก็ตั้งสติไว้ ไม่โยกคลอนไปกับมัน พอไม่โยกคลอนไปกับมัน มันก็ต้องฝืน.. ฝืนกันอยู่พักหนึ่ง แล้วมันจะค่อยๆ เบาลง เพราะร่างกายเรามันฝืน เราตั้งสติฝืนใจ จิตใจมันเคยเป็นมันก็จะโยกจะคลอน

คิดดูสิ เห็นไหม เหมือนน้ำในแก้วนี้ น้ำมันกระฉอก เราถือแก้วไว้ไม่ให้ น้ำมันกระฉอก น้ำคือจิตใจ จิตมันเคยโยกเคยคลอน มันก็เหมือนกับน้ำนี้ คือมันก็ไหลไป

เหมือนในขวดโอง มันเอียงไปเอียงมาซะไหม แต่แก้วคือร่างกายของเรา ถ้าเอียงไป คือพอน้ำมันเอียงแล้วขวดมันก็ไปด้วย

อ้าว... ใจมันโยกคลอน อ้าว.. ร่างกายมันก็ไปด้วย อ้าว.. เราจับขวดให้ตรงก่อน จับร่างกายให้ตรง ถ้าใจมันจะไปให้ฝืนมัน เห็นไหม มันต้องค่อยๆ ฝืน... ใจนี่มันเป็นกรรม อย่างที่ว่าพระสันตกายโง่ พระสันตกายทำไมเขาอยู่อย่างนั้นตลอดไป นอนนิ่ง... นิ่งสงบเลย พระพุทธเจ้าบอกเป็นราชสีห์มา ๕๐๐ ชาติ

ข้างในมันนิ่งใน ขวดมันก็นิ่ง น้ำมันนิ่งขวดมันก็นิ่ง.. พอน้ำมันขวดก็นิ่ง เขาว่าพระนิพพาน ไม่ใช่! มันก็เป็นกิเลสธรรมชาติมันแหละ แต่ของเรานี้เราเป็นงู เราเป็นลิง เรากระโดดข้ามเป็นลิง เห็นไหม พระสารีบุตรเป็นลิงกระโดดข้ามคลอง ให้อั้วพวกเรามา มันพวกลิงโง่ หลุกหลิกๆ โง่ จะให้มันตรงโง่ เออ! หลุกหลิกเพื่อจะให้ตรงโง่ บังคับมัน! บังคับให้จิตนี้มันตรง

นี่พูดถึง มันมีกายกับจิต! กายมันเคยตัวแล้วนี่จิตก็ฝืนมัน.. ฝืนมัน ตั้งใจ ต้องฝึกสิ่งที่มันเคยเป็นมา จิตนิสัยนี่มันเป็นจากเวรจากกรรม จากการกระทำ ไม่ต้องน้อยใจใครเป็นอย่างไรรู้แล้วแต่ มันเป็นสมบัติเดิมทั้งนั้นแหละ สมบัติเดิมในอดีตชาติที่สร้างกันมา

พ่อแม่นี้เป็นสาขบุญสาขกรรม สาขบุญสาขกรรมเราเกิดมาจากพ่อแม่... แต่หัวใจของเรา คือเวรกรรมของเรา.. ใครสร้างอย่างไรมา ผลมันตอบสนองอย่างนั้น แล้วเราจะมาดัดแปลงมัน เพื่อเข้าสู่มรรคผลนิพพาน! เราจะมาดัดแปลงมันเพื่อเข้าสู่มรรคผลนิพพาน! ไม่มีใครดัดแปลงให้เราได้

หมอนะ เวลาเจ็บไข้ได้ป่วยเขายังคิดยาได้ ถ้าธรรมะมันคิดได้แบบไซริงค์นะ เรา จะคิดให้หมดเลย แต่ธรรมะมันคิดไม่ได้ มันต้องเกิดจากการสร้างของเราขึ้นมา การกระทำของเราขึ้นมา

พูดเรื่องการสร้าง เขาบอกว่านี่เป็นการสร้าง เป็นของสมมุติ... การสร้างคือการกระทำ คือการฝึกฝน คือประสบการณ์ทางจิต! ประสบการณ์ทางจิต จิตมันรู้ถูกรู้ผิด จิตมันบอกว่าถ้าทำอย่างนี้นะเราจะทุกข์จะยาก

ดูอย่างหลวงตาสิ ท่านบอกว่าท่านอดอาหาร จนจะลงไปบิณฑบาตนี้ไปไม่ถึงเลย ใจมันถึงกันเลย เห็นไหม ท่านทรมาณขนาดนั้นเลย ทรมาณจิต ทรมาณกิเลสใจ แล้วของเราจะทำนี้ ถ้าเราเห็นผลของมัน เราจะทรมาณมัน เราจะสู้กับมัน เราจะแก้ไขมัน... ถ้าเราแก้ไขมัน นี่เราจะแก้ไขในปัจจุบันนี้ แล้วเราจะถึงที่สุดได้

ฉะนั้นมันจะเป็นอย่างไรก็แล้วแต่ ที่มันเป็นของมันไปนี้ เราไปดูใจ นี่เพราะประสบการณ์เรายังน้อยใจ เราก็ไปดูที่การกระทำว่า เออ.. ทำอย่างนี้ๆ

การกระทำมันเป็นเปลือก แต่ความจริงนี้เป็นสติปัญญามันเป็นนามธรรมอยู่ข้างใน นี่การกระทำอยู่ข้างใน นี่ถ้ามันเห็นนะ นี่มันอยู่ที่การกระทำใช้ไหม บางทีเดินเร็วเดินช้า บางทีเดินเร็วมาตลอด มันเหมือนกับเราฝึกมาตลอด พอฝึกมาตลอดนี้จิตมันชักเริ่มทวนกระแสกลับแล้ว... พอทวนกระแสกลับ คือเรามาเดินช้าแล้วมันลงพอดีใจ ก็บอกว่า โอ้โฮ.. ช้าแล้วมันสงบ เร็วมันไม่สงบ

แต่ความจริงมันกลมกล่อมมา เห็นไหม เวลาเราเดินจงกรมสักพักหนึ่ง แล้วเรามา นั่งสมาธิ บางคนเดินจงกรมก่อนแล้วค่อยนั่งสมาธิ บางคนนั่งสมาธิก่อนแล้วค่อยมาเดินจงกรม

หลวงปู่ขาวท่านมีทางจงกรม ๓ เส้น เข้าฉันข้าวเสร็จท่านจะเดิน ๒ ชั่วโมง ถวายพระพุทธร... กลางวันเดินอีก ๒ ชั่วโมง เส้นกลางถวายพระธรรม... อีกเส้นหนึ่ง เดินถวายพระสงฆ์...

หลวงปู่ขาวมีทางจงกรม ๓ เส้นนะ! เส้นหนึ่งถวายพระพุทธรเจ้า... อีกเส้นหนึ่งถวายพระธรรม... อีกเส้นหนึ่งถวายพระสงฆ์... ท่านมี ๓ เส้น ท่านเดินทุกวัน ๓ เส้น วนตลอด

นี่พระอรหันต์นะ! แล้วเราเป็นใคร! นี่ความเพียรชอบ...

ฉะนั้นการเดินจงกรม การนั่งสมาธิของเรา เราดูใจของเรา นี่ เพราะกิริยานะ ถ้าเดินจงกรม นั่งสมาธิเป็นภาวา แล้วคนที่แบบว่า โทษนะ คนที่ฟิการเขาทำอย่างไรละ คนฟิการก็ไม่ใช่ไร เพราะยืน เดิน นั่ง นอน... นอนก็ภาวาได้

ฉะนั้นถ้าพวกที่เขาเดินไม่ได้เลยนี้ อย่างเช่นหลวงปู่เจียน เห็นไหม ไปนอนอยู่ที่โรงพยาบาลศูนย์ขอนแก่น ๒๐ กว่าปี เกือบ ๓๐ ปีเลย นอนเฉยๆ เกือบ ๓๐ ปีนะ เผาศพมาเป็นพระธาตุ เพราะท่านทำอะไรไม่ได้เลย ท่านเป็นอัมพฤกษ์ นอนอยู่โรงพยาบาลศูนย์เกือบ ๓๐ ปีเลย ท่านไม่ได้เดินเลย ไม่ได้เดินไม่ได้นั่งเลย ท่านเป็นพระอรหันต์ได้อย่างไรละ

ทีนี้ไอ้การเดินการนั่งของเรานี้มันเป็นกิริยา! กิริยาการฝึกจิต การเดินการนั่งทุกอย่างเพื่อฝึกจิตเราฝึกใจเรา ให้ใจมันมีประสบการณ์ของมัน แล้วเราทำของเราขึ้นมา ใครจะบอกว่าอันไหนง่าย อันไหนสะดวก นี่เอ็งทำไปเถอะ แล้วเราทำของเราไป แล้วกาลเวลามาพิสูจน์กัน ถึงที่สุดแล้วใครจะได้มากได้น้อย เอาตรงนี้

เราบอกว่าการทำความสงบของใจ จะยากก็ยอมรับว่ายาก... จะยากก็ต้องว่ายาก เพราะมันเป็นความจริง เราทำความเป็นจริง แล้วความจริงนี้จะทุกข์จะยากก็คือความจริง ถ้าจะเอาความสะดวกสบายนี้มันเป็นความจอมปลอม มันเป็นการคิดขึ้นมา เว้นไว้แต่ที่บอกว่าขิปปาภิญญา คือผู้ที่ปฏิบัติง่ายรู้ง่ายนี้ยอมรับ แต่ผู้ที่ปฏิบัติง่ายรู้ง่าย เมื่อชาติที่แล้วนี้เขาทุ่มทั้งชีวิตเลย

เหมือนกับคนที่ปฏิบัติทั้งชีวิตเลย แล้วตายไปโดยที่ยังไม่ได้ผลไง พอมาชาตินี้ไอนั้นมันจะส่งมา เขาปฏิบัติมาถึงวิกฤตจินเอาตัวไม่ได้ คือไม่ทะลุใจ แล้วดับขันธไป แล้วมาเกิดในชาตินี้ ส่วนใหญ่ที่ปฏิบัติง่ายรู้ง่าย คือว่าทุกข์ยากมาแต่ก่อน แล้วมาปัจจุบันนี้มันพอไปได้ ไอ้อย่างเรานี้มันกระดิกเท้ามาตั้งแต่ชาติก่อนไง ชาตินี้ก็ต้องกระดิกกันไป ก็ต้องสู้! ต้องสู้

เราไม่ปฏิเสธเรื่องยากเรื่องง่ายนะ แต่เราเอาข้อเท็จจริง คือเราต้องการคนที่ทำจริง แล้วรู้จริง จะยากก็ให้มันยาก แล้วได้จริงรู้จริง.. จะง่ายก็ให้มันได้รู้จริง..

เราไม่ได้ปฏิเสธการรู้ง่ายเห็นง่าย การรู้ยากเห็นยาก ไม่ปฏิเสธ.. แต่ที่ปฏิเสธ คือปฏิเสธว่ามันถูกหรือผิด... จริงหรือปลอม... ตรงนี้!

จริงหรือปลอม ถ้ามันจริงนะ แล้วถ้าคนปฏิบัติง่ายรู้ง่ายจริงนะ เขาก็ไม่สอนให้คนอื่นทำอย่างนั้น เพราะมันทำยากเพราะอะไร เพราะในมหายานในเซนนะ เวลาเรา

ปฏิบัติกัน เขาบอกเขาพูดกันว่าลัทธิสั้นๆ แต่เขาปฏิบัติกันหนักหน่วงมาก ในมหายานไปเปิดดูในตำราสิ เขาภาวนากันนะ เขาใช้กำลังกันเลยะ เขาเอากระบองตีกันเลยะ เขาเอากันจริงจัง เขาเอาจริงจังขนาดนั้น ไอ้คำพูดมันเป็นโวหาร แต่เวลาเขาทำเขาทำจริงๆ

เราพูดนี้เราพูดเพื่อต้องการความจริง เราไม่ต้องพูดให้ใครมายินยอม แบบว่าหลอกลวงกัน แบบว่ามายกยอปอปั้นกัน เราต้องการของจริง จะยากจะง่ายให้มันจริงของเราก็เหมือนกัน เราจะยากจะง่ายก็ให้มันจริง

เราเกิดมาโดยชีวิตจริงๆ นี่สมมุติจริงๆ เป็นอย่างนั้นจริงๆ แล้วทำจริงๆ เพื่อผลประโยชน์จริงๆ ใครจะว่าจะง่ายจะยาก มันเป็นเรื่องของเขา ถ้าเราปฏิบัติได้ง่ายรู้ง่าย นี่มันก็ดี... ถ้าปฏิบัติง่ายแล้วเราไม่ได้ละ ปฏิบัติยากแล้วเราได้ เราก็เอายากไว้ก่อน ถ้าปฏิบัติง่ายก็ไม่ได้ ยากก็ไม่ได้ ก็ให้ปฏิบัติ เพราะมันเป็นการสร้างภูมิปัญญา มันสร้างปฏิภาณไป

ทาน สีล ภาวนา... ภาวนาเป็นการสร้างบุญกุศล เราก็สร้างของเรา จะไม่ได้ก็สร้าง! สร้างเพื่อให้มันถึงที่สุด เพื่อให้มันเป็นไป เพื่อเราจะมีโอกาสเพื่อปฏิบัติของเรา เพื่อจิตเรานี้ จิตที่ไม่เคยตายนี้ มันตายจากชีวิตนี้มันไม่ตาย มันก็หมุนของมันไปอีก ถ้าเราสร้างไว้ตอนนี้ มันก็จะได้ผลที่มันไปเกิดอีกข้างหน้า

มันต้องได้ผล! ทำดีต้องได้ดีสิ ในเมื่อปัจจุบันนี้เราปฏิบัติ เราทำความดีที่สุดพยายามสร้างที่สุด ถ้ามันไม่ถึงที่สุด ถ้ามันยังไม่ได้ผลดี แต่มันได้สร้างของมันมาแล้ว มันมีเหตุของมันมาแล้ว นี่มันต้องได้รับผลของมัน!

นี่เงื่อนนาย ก. ทำความชั่วไว้ เวลาไปเกิดเป็นนาย ข. ไปนอนทุกข์ยากเลย นาย ข. ไม่ได้ทำอะไร แต่ทำไมทุกข์เหลือเกินละ ก็นาย ก. มันทำไว้ซะไหม ก็ไปบ่นกันว่าทุกข์ยาก

นี่นาย ก. มันทำความดีไว้จนเกือบเป็นเกือบตาย แล้วนาย ก. มันตายไป นาย ก. ไม่ได้อะไร พอไปเป็นนาย ข. นาย ข. ไปนั่งภาวนา ๒ ปีเป็นพระอรหันต์เลย อ้าว... แล้วนาย ข. เป็นพระอรหันต์ แล้วนาย ก. นี่สร้างมาเกือบตาย แต่นาย ก. ไม่ได้อะไรเลย

แต่นี่มันเป็นจิตดวงเดียวกันไง จิตของนาย ก. ตายจากนาย ก. ไป นาย ก. ไม่มีแล้ว เพราะมันเป็นอดีตไปแล้ว จิตนาย ก. ไปเกิดเป็นนาย ข.

นี่ใจจิตมันไม่เป็นนิรันดร์หรือ! จิตมันเวียนตายเวียนเกิดตลอดเวลา ไม่มีนิรันดร์หรือ! แล้วถ้าไม่มีมรรคญาณมาแก้ไขนะ มันไม่มีวันสิ้นสุดนะ มันจะหมุนของมันไปตลอดอนันตกาล มันเป็นวัฏฏะ แต่เวลามีมรรคมีผลมาทำลายมันแล้ว นี่มันเป็นวัฏฏะ มันจะไม่หมุนไปในวัฏฏะ เห็นไหม เวลาพระอรหันต์นี่จิตใจครอบสามโลกธาตุ มังกรมันอยู่บนอากาศ มันมีวนตัวของมันได้ตลอดไปเลย

นี่จิตมันพ้นสามโลกธาตุ.. เพราะจิตนี้มันเคยเกิดเคยตายในวัฏฏะ แล้วมันพ้นจากวัฏฏะไป นี่มันใหญ่โต มันครอบสามโลกธาตุไง! เอวัง